

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.lbi.gov.ua

ІнфоЦентр

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА США

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Імпічмент – це конституційна процедура, яка була введена у XIV ст. в Англії з метою забезпечення підзвітності радників та міністрів Короля парламенту, відтак імпічмент був свого роду інструментом балансування абсолютистських тенденцій. Визначення підстав для проведення даної процедури було доволі широким та включало, поряд з державною зрадою, серйозні злочини і провини. Сучасна конституційна практика виробила широкий перелік підстав для імпічменту, серед яких: порушення конституції (Австрія, Молдова, Хорватія), порушення конституції та інших законів (Угорщина, Македонія, Туркменістан), державна зрада (Туреччина, Чехія), вчинення тяжких злочинів (Вірменія, Грузія, Білорусія, Республіка Кіпр), порушення присяги (Литовська Республіка)¹.

США

Положення про імпічмент було запозичене батьками-засновниками США та включене в Конституцію задля ефективного забезпечення підзвітності сильної виконавчої гілки влади законодавчій.

У Конгресі США процедура імпічменту починається з письмового обвинувачення, яке називають «статтями імпічменту». Функцію суду в даному випадку виконує сенат за головування Голови Верховного суду. Об'єктивно процедура усунення президента з посади в порядку імпічменту включає елементи судового процесу. Палата представників пред'являє обвинувачення і підтримує його в Сенаті, тобто виступає в якості прокурора, а Сенат – в ролі суду за головування Голови Верховного суду США із дотриманням усіх атрибутів судового розгляду – виклик та допит свідків, оцінка доказів тощо².

Для прийняття кожного з обвинувачень вимагається дві третини голосів членів сенату. Процедура завершується усуненням президента з посади³.

Франція

Відповідно до статті 68 Конституції Франції президент республіки може бути усунений з посади лише у випадку порушення своїх обов'язків, що явним чином є несумісними зі здійсненням ним свого мандату. Усунення президента з посади здійснюється парламентом, який конституюється у Верховний суд.

¹ Дзидзоев Р. М. Институт импичмента в России / Р. М. Дзидзоев. - М.: Юрлитинформ, 2010. - 216 с.

² Ковачев Д. А. Конституционное право государств Европы: учебное пособие для студентов юридических вузов и факультетов / Д. А. Ковачев. - Москва: Wolters Kluwer Russia, 2005. - 320 с.

³ Маклаков В. В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть : [учеб. для студентов юрид. вузов и фак.] / В. В. Маклаков. - Москва: Wolters Kluwer Russia, 2006. - 896 с.

Пропозиція про скликання Верховного суду приймається однією з палат парламенту і негайно передається до іншої палати, яка приймає рішення у п'ятнадцятиденний строк.

Голова Національних зборів головує у Верховному суді. Суд виносить рішення про відсторонення у місячний строк шляхом таємного голосування бюлетенями. Рішення приймається більшістю у дві третини голосів членів, які входять до складу відповідних зборів чи Верховного суду⁴.

Румунія

Конституція Румунії проводить розмежування між «припиненням повноважень» і «імпічментом», які відрізняються за обвинуваченнями, що висуваються главі держави; більшістю, яка необхідна для ініціювання процедури; способами розгляду обвинувачень та кроками, необхідними для зняття президента з посади. Відповідно до статті 95 Конституції, питання про усунення президента з посади та припинення його повноважень має бути ініційоване третиною членів парламенту.

Президент може бути усунений з посади у випадку вчинення дій, що порушують конституційні положення, на спільному засіданні Палати Депутатів та Сенату більшістю голосів їх членів, та після консультації з Конституційним Судом. У разі прийняття пропозиції про припинення повноважень впродовж 30 днів з дати прийняття пропозиції проводиться референдум про усунення президента з посади⁵.

Питання імпічменту регулюється статтею 97 Конституції, відповідно до якої президент, у разі вчинення ним державної зради, може бути усунений з поста Палатою Депутатів та Сенатом не менш як двома третинами від їх конституційного складу. Питання про усунення президента з поста в порядку імпічменту ініціюється більшістю членів обох палат парламенту.

Для проведення розслідування парламент створює спеціальну тимчасову слідчу комісію, висновки і пропозиції якої розглядаються на спільному засіданні обох палат парламенту. Повноваження з розгляду справи та остаточного винесення рішення про усунення президента з посади в порядку імпічменту належать Верховному суду касації та юстиції⁶.

---

⁴ Constitution du 4 octobre 1958 (JORF n° 0238 du 5 octobre 1958, page 9151). – Режим доступу: http://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Constitution/Constitution-du-4-octobre-1958#ancr2178_0_10_79

⁵ Constitution of Romania. – Режим доступу: http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=3#t3c2s0sba95

⁶ Там само.

Італія

В Італії відповідно до статті 90 Конституції президент може бути усунений з поста в порядку імпічменту за державну зраду та за порушення Конституції. У таких випадках процедуру ініціює абсолютна більшість членів парламенту на спільному засіданні⁷.

Обвинувачення, висунуте палатами парламенту по відношенню до президента відповідно до статті 135 Конституції 1947 року, має розглядатись Конституційним судом. У даному випадку до розгляду справи до складу суду долучають 16 членів суду, яких призначають за жеребкуванням зі списку громадян, які володіють необхідними кваліфікаціями для обрання в сенатори. Парламент формує список кожні дев'ять років шляхом виборів у відповідності до правил, що застосовуються для призначення суддів⁸.

Угорщина

Відповідно до статті 13 Конституції Угорщини президент може бути усунений з посади у разі порушення ним Конституції або вчинення ним кримінального злочину. Процедура імпічменту ініціюється однією п'ятою членів парламенту; рішення про обвинувачення президента приймається двома третинами парламентарів⁹. Повноваження з винесення рішення про усунення президента з поста в порядку імпічменту належать Конституційному суду, який приймає рішення про імпічмент двома третинами голосів його членів.

Словаччина

Відповідно до статті 106 Конституції Словаччини питання про усунення президента з посади у порядку імпічменту вирішується на національному референдумі, який скликається резолюцією парламенту, прийнятою не менш як трьома п'ятими його членів¹⁰.

---

⁷ Constitution of the Italian Republic. – Режим доступу: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

⁸ Маклаков В. В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть : [учеб. для студентов юрид. вузов и фак.] / В. В. Маклаков. – Москва: Wolters Kluwer Russia, 2006. – 896 с.

⁹ The Fundamental Law of Hungary. 25 April 2011. – Режим доступу: <http://www.kormany.hu/download/e/02/00000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>

¹⁰ Ústava Slovenskej Republiky . – Режим доступу: <https://www.prezident.sk/upload-files/20522.pdf>

Якщо за результатами референдуму рішення про усунення президента з посади не було підтримане більшістю, президент розпускає парламент впродовж 30 днів з дня оголошення результатів голосування¹¹.

*Інформацію підготувала Катерина Пенькова,
аналітик ЄІДЦ*

---

¹¹ Там само.